ihht

داستانِ «داستان تجاوز» به روایت فرهنگ رجایی
رئیس دانشکده علوم انسانی دانشگاه کارلتون کانادا

ما عجب مملکت جالبی هستیم

همبستگی ما آزمون پس داد؛ اکنون «خردورزی» شرط بقای آن است

اندیشه سیاسی

گروه اندیشه

در سال ۱۳۵۹ وقتی به مملکت ما تجاوز شد، مجموعه مقالاتی درباره آن در قالب دو کتاب منتشر کردم که نام «تجاوز و دفاع» بر آن گذاشتم؛ چرا که در آن برهه، مردم ما با کمال بزرگواری از جان و مال‌شان گذشتند تا از وطن‌شان دفاع کنند. این تجاوز اخیر را من در مقایسه با عنوان قبلی، «تجاوز و همبستگی» تعریف و توصیف می‌کنم؛ چرا که طی این واقعه تلخ، نه فقط جان‌ها از دست رفت، نه فقط زخمی‌ها دادیم، نه فقط ساختمان‌ها خراب شد؛ بلکه غافلگیرانه به روح ما تجاوز شد و مردم ما در سکوت و با همبستگی کامل به این تجاوزها پاسخ دادند به همین دلیل من در این گفتار آن را ذیل عنوان «تجاوز و همبستگی» تعریف خواهم کرد.

پرهیز از رویکردهای افراطی

در رابطه با تجاوز اخیر به خاک میهن‌مان من علاقه‌ای ندارم در «داستان» گیر کنم بلکه می‌خواهم در این گفتار درباره داستانِ «داستان» بگویم و اینکه چقدر می‌تواند از خود داستان مهم‌تر باشد و ما را به عمق ماجرا ببرد.

وحشی بافقی به این درک رسیده بود که داستانِ «داستان» همیشه از داستان مهم‌تر است از همین‌رو در مورد داستان لیلی و مجنون می‌گوید: «تو کی دانی که لیلی چون نکویی است/ کزو چشمت همین بر زلف و رویی است/ تو قد بینی و مجنون جلوه‌ناز/ تو چشم و او نگاه ناوک‌انداز/ تو مو بینی و مجنون پیچش مو/ تو ابرو، او اشارت‌های ابرو» بنابراین پرسش مهم ما در این گفتار این خواهد بود که «داستانِ داستان تجاوز و جنگ» چیست؟

خطر «احول بینی»

وقایعی چون «تجاوز»، «جنگ» و «انقلاب» وضعیت‌های استثنایی ایجاد می‌کنند و باعث می‌شوند زندگی از تعادل خارج شود و انسان به «احول بینی» بیفتد: «اصل بیند دیده چون اکمل بود/ فرع بیند چونک مرد احول بود» و افراط‌بینی برای انسان ایجاد شود.

البته باید کنار گذاشت آن نحله‌ای که در چاله فیلسوفی چون کارل اشمیت، نظریه‌پرداز سیاسی آلمانی، افتاده‌اند و فکر می‌کنند عرصه جهان‌داری و عرصه سیاست، وضع استثناست.

در حالی که واقعیت این است که آنچه ما را از تعادل زندگی خارج می‌کند و ما را گرفتار وضع استثنا می‌کند پدیده‌هایی چون تجاوز [نظامی] و جنگ است.

شاکله امر سیاسی بویژه برای جهان‌بینی توحیدی در چهارچوب وحدت، یگانگی، سازگاری و هماهنگی حرکت می‌کند حتی در «جهان‌بینی انسان‌حضوری» اصل بر توازن و تعادل است؛ مگر اینکه همچون نظام‌های نازی و استالینی، نظام تام‌اندیشی حاکم باشد. در این نظام‌ها «وضع استثنایی» همیشه وضع مطلوب است چون حیات‌شان در همین موقعیت‌های استثنایی است که استحکام و تداوم می‌یابد.

آزمون «کیستی ما»

داستانِ «داستان تجاوز و جنگ» چه عبرتی برای ما داشت؟ عبرتش این بود که فرصتی برای محک خوردن به ما داد: «خوش بُوَد گر محکِ تجربه آید به میان/ تا سیه‌روی شود هر که در او غَش باشد» داستانِ داستان تجاوز، آزمونی برای همبستگی ما بود که باید با «سیاست‌های خردورزانه» حفظ شود و ارتقا و انتقال یابد.

تجاوزی که [از سوی ارتش عراق] در سال ۵۹ اتفاق افتاد، تکانی بود برای «چیستی ما» اما تجاوز اخیر تکانی بود برای «کیستی ما». گویی کیستی ما به زیر سؤال رفت که ما کی هستیم و چه باید بکنیم و مردم نشان دادند که در این لحظه‌های بزنگاه غَش ندارند. در جریان این واقعه طبق آمار ۶ میلیون نفر از جمعیت ما (یعنی اندازه کل جمعیت اسرائیل) در عین همدلی و همیارانه جابه‌جا شدند.

در سال ۵۹ صدام تصور کرد که وضعیت انقلابی، همبستگی ما را سست کرده است، بنابراین به خیال خود فرصت مناسبی برای تجاوز به مملکت ما یافته است. در تجاوز اخیر هم دشمن باز به اشتباه فکر کرد که نقد و عصبانیت‌های مردم نسبت به برخی سیاستگذاری‌ها معنایش سست بودن همبستگی ملت است. در حالی که مردم هوشیارانه نشان دادند که نقدشان به برخی سیاست ها به معنای ازهم‌گسیختگی و عدم همدلی نیست. بنابراین به صراحت می‌توانم بگویم که داستانِ «داستان تجاوز» و عبرت آن برای من این بود که «ما عجب مملکت جالبی هستیم.»

> موتور همبستگی ما، دل‌سپردگی به وطن است که قاعده «همه با هم» را جاری می‌کند. مجری این همبستگی همه شهروندانند، اما کارگزاران مسئولیتی مضاعف در احترام، استعلاء و انتقال آن دارند

مردمی که غَل و غَش ندارند

همبستگی که ما در تجاوز اخیر شاهد بودیم از جنس همبستگی ایرانیان با خودشان و با کشورشان بود و در این همبستگی نهادها نقشی نداشتند؛ چون نهادها همیشه «ابزار» هستند و این یک قاعده کلی است؛ فرق نمی‌کند که این نهاد، دانشگاه باشد یا نهاد بانکی باشد یا نهاد حکومتی. نهادها اگر در جهت «خیر عام» و «مصلحت جمهور» عمل کنند، نهادهایی مطلوب و در غیر این صورت نامطلوب ارزیابی می‌شوند.

کار شاکله سیاست «نظم» و «صلح» و «ایجاد فرصت» است اما در کنار اینها، از اساسی‌ترین وظایف شاکله سیاست این است که «حافظ»، «هماهنگ‌کننده» و «مشوق» همبستگی باشد. بنابراین وقتی از همبستگی می‌گوییم منظورمان همبستگی بین خود مردم است و نهادها تنها می‌توانند کمک حال این همبستگی باشند و وظیفه شهروندی «احترام»، «استعلاء» و «انتقال» این احساس همبستگی است.

دل‌سپردگی به وطن

کشوری هستیم که ملیت‌مان بر اساس «زادبوم» شکل می‌گیرد از همین روست که «ای ایران؛ ای ایران» برایمان چنین اهمیتی پیدا می‌کند. بنابراین موتور همبستگی ما «دل‌سپردگی به وطن» است. همین احساس است که قاعده اصلی «همه با هم» را جاری و مانا می‌کند وگرنه قاعده از اصلش خارج می‌شود و «همه با من» را حکم می‌کند. مجری این همبستگی همه شهروندان از جمله کارگزاران هستند؛ اما شهروندانی که کارگزارند برای احترام و استعلاء و انتقال این همبستگی مسئولیت بیشتری است.

مکتوب حاضر متن ویرایش و تلخیص شده «ایران» از سخنرانی دکتر رجایی است که در نشست «درس‌ها و گفتارهایی درباره ایران پس از جنگ ۱۲ روزه» به همت کانون ایران‌شناسی دانشگاه تهران ارائه شده است

ناخردورزی؛ دشمن همبستگی

برش

سه عامل در همبستگی دخیل هستند؛ موتور محرک آن، همدلی و دل‌سپردگی به وطن است؛ سازوکارش «احترام»، «استعلاء» و «انتقال» است و مجری آن، تک‌تک ما شهروندان هستیم. اما دشمن این همبستگی اموری است که خردورزی را تعطیل می‌کند و از جمله آنها «تام‌اندیشی» است.

ناخردورزی دشمن اصلی همبستگی ماست. از دیگر دشمنان همبستگی «نداشتن جرأت» است. به قول حافظ، شیردلی می‌خواهد فراز و نشیب بیابان عشق «دام فراز و شیب بیابان عشق، دام بلاست/ کجاست شیردلی کز بلا نپرهیزد/ تو عمر خواه و صبوری که چرخِ شعبده‌باز/ هزار بازی از این ظُرفه‌تر برانگیزد»

خرسندم که با این تجاوز، پنجره فرصتی باز شد تا آنانی که فکر می‌کردند جامعه در حال فروپاشی است متوجه شوند ما ایرانیان اتفاقاً در بزنگاه‌ها تصمیم درست را می‌گیریم و به خوبی پای مملکت‌مان می‌ایستیم. باید بدانیم که دشمن اصلی ما «ناخردورزی» است که باید از آن در تمام ساحت‌های زندگی‌مان پرهیز کنیم. به قول حافظ «رندِ عالم‌سوز را با مصلحت‌بینی چه‌کار/ کار مُلک است آن که تدبیر و تأمل بایدش» بنابراین دست همه بازیگران و اقدم‌گران را با ارادت می‌فشارم که دل‌سپردگی به وطن را به زیبایی به نمایش گذاشتند.

نماینده آذرشهر، اسکو و تبریز در مجلس شورای اسلامی:

نشان‌دار کردن مالیات‌ها افزایش مشارکت مردم را در اقتصاد به دنبال دارد

نماینده آذرشهر، اسکو و تبریز در مجلس شورای اسلامی گفت: نشان‌دار کردن مالیات‌ها طرح مناسبی است که با هدف افزایش مشارکت مردم در اقتصاد به اجرا گذاشته شد. در این سازوکار مؤدیان می‌توانند محل هزینه‌کرد مالیات خود را مشخص کنند. علی جعفری آذر، نماینده آذرشهر، اسکو و تبریز در مجلس شورای اسلامی اظهار داشت: در شرایطی که مؤدیان می‌توانند محل هزینه‌کرد مالیات پرداختی خود را مشخص کنند اعتماد آنها به روندهای مالیاتی و اقتصادی کشور افزایش پیدا می‌کند. وی در ارتباط با طرح نشان‌دار کردن مالیات‌ها که در سال گذشته اجرایی شد و در سال جاری نیز با ۵۰ درصد افزایش اعتبار و تعریف پروژه‌های مختلف در حوزه آبرسانی، توسعه راه‌ها و انرژی در حال اجراست ادامه داد: طرح نشان‌دارکردن مالیات‌ها به افزایش انگیزه مردم برای پرداخت به موقع مالیات منجر می‌شود. اجرای صحیح طرح مورد بحث، مزیت‌های زیادی برای اقتصاد کشور دارد و زمینه را برای برقراری ارتباط مؤثر سازمان امور مالیاتی با مؤدیان مالیاتی مهیا می‌کند. جعفری آذر گفت: سازمان امور مالیاتی باید درخصوص طرح نشان‌دارکردن مالیات‌ها به مردم اطلاع‌رسانی کند. همگان باید در جریان این طرح قرار گیرند و ابعاد آن به درستی برای مردم تبیین شود. وی ادامه داد: هر چقدر بیشتر مردم با جوانب طرح نشان‌دارکردن مالیات‌ها آشنا شوند، بهتر است. وقتی مؤدیان بدانند که می‌توانند مالیات پرداختی را در یک پروژه زیربنایی و اولویت‌دار کشور به کار ببندازند انگیزه بیشتری برای پرداخت مالیات پیدا می‌کنند. در همین راستا تعریف حدود ۱۵۰ طرح در حوزه آبرسانی و توسعه راه‌ها اقدام درستی است.

این نماینده مجلس خاطرنشان کرد: آب به عنوان یک نیاز اساسی و زیرساخت حیاتی مطرح است که همگان باید به آن دسترسی داشته باشند. اجرای طرح‌های آبرسانی در مناطق کمتربرخوردار ایده مناسبی است که در طرح نشان‌دارکردن مالیات‌ها در دستور کار قرار گرفته است. وی ادامه داد: از آنجا که با ناترازی در حوزه انرژی مواجه هستیم نیاز است به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های این بخش بپردازیم. بنابراین سوق دادن درآمدهای مالیاتی به پروژه‌های کلان حوزه انرژی نیز مثبت است. جعفری آذر گفت: هر سیاستی که در راستای افزایش مشارکت مردم در اقتصاد باشد و زمینه را برای پیش‌بینی‌پذیری بیشتر فضای اقتصادی کشور مهیا کند، مثبت ارزیابی می‌شود. وی افزود: سرمایه‌گذاری در امور زیربنایی و زیرساختی باعث می‌شود زمینه برای ادامه فعالیت واحدهای تولیدی مهیا شود و از تعطیلی آنها جلوگیری به عمل آید. این بدان معناست که با سوق دادن درآمدهای مالیاتی به طرح‌های زیرساختی به حمایت از تولید پرداخته می‌شود. جعفری آذر گفت: اقتصاد مقاومتی موضوع مهمی است و باید تحقق آن مدنظر باشد. به این معنا که منابع به درستی و با دقت هزینه شوند و از هدررفت آنها جلوگیری به عمل بیاید. نشان‌دارکردن مالیات‌ها می‌تواند به این روند کمک کند. وی ادامه داد: مالیات جزو منابع درآمدی مهم دولت است و باید در راستای دریافت مالیات حقه و عادلانه از همگان گام برداشته شود. اقدامات دولت در راستای اصلاح نظام مالیاتی کشور و هوشمندسازی آن به منظور دریافت مالیات عادلانه از همگان و مقابله با فرار مالیاتی مثبت ارزیابی می‌شود.

نماینده شیراز در مجلس شورای اسلامی:

مشارکت مردم در تعیین محل مصرف مالیات، رفتار اقتصادی جامعه را متحول می‌کند

عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی با اشاره به مزایای طرح نشان‌دار کردن مالیات، گفت: با فراهم کردن امکان انتخاب محل هزینه‌کرد مالیات توسط مردم، مشارکت، شفافیت و اعتماد عمومی در مسیر توسعه کشور افزایش می‌یابد.

جعفر قادری، رئیس کمیسیون ویژه جهش و رونق تولید و نظارت بر اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و نایب‌رئیس دوم کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، با اشاره به طرح نشان‌دار کردن مالیات‌ها، گفت: این طرح گامی مهم در جهت شفاف‌سازی، افزایش مشارکت مردمی و بهبود کیفیت حکمرانی مالی است.

وی افزود: اساس این طرح، تقویت انگیزه در پرداخت مالیات از طریق دخالت مستقیم مردم در انتخاب محل هزینه‌کرد است. به زبان ساده، مردم وقتی احساس کنند مالیاتی که پرداخت کرده‌اند دقیقاً در پروژه‌ای صرف می‌شود که خودشان انتخاب کرده‌اند با علاقه آن را دنبال می‌کنند.

این نماینده مجلس تاکید کرد: این مشارکت نه فقط یک اقدام نمادین، بلکه یک سازوکار واقعی و عملیاتی برای تقویت حس تعلق مردم به نظام اقتصادی کشور است. قادری با تأکید بر تجربه مثبت اجرای این طرح در سال گذشته گفت: سال ۱۴۰۳، نخستین بار بود که این مدل در کشور اجرا شد. مردم در نقاط مختلف ایران با ثبت نظر خود، مسیر هزینه‌کرد بخشی از منابع مالیاتی را تعیین کردند و نتیجه‌اش اجرای حدود دو هزار پروژه عمرانی با بودجه‌ای بالغ بر ۱۲ هزار میلیارد تومان بود.

وی ادامه داد: اغلب این پروژه‌ها در زمینه راه‌سازی، آب‌رسانی و خدمات شهری تعریف شدند و بسیاری از آنها پیش‌تر به‌دلیل کمبود اعتبار متوقف یا کند شده بودند. نایب‌رئیس دوم کمیسیون اقتصادی مجلس با بیان اینکه استمرار این روند در سال ۱۴۰۴ نیز در دستور کار قرار دارد، گفت: خوشبختانه با توجه به موفقیت طرح، میزان اعتبارات آن در سال جاری افزایش یافته و به حدود ۱۸.۲ هزار میلیارد تومان رسیده است. این یعنی ما شاهد یک روند رو به رشد هستیم که هر سال، علاوه بر تجربه بهتر، ظرفیت مالی بالاتری هم به آن اختصاص می‌یابد. قادری با اشاره به بُعد نظارتی این طرح گفت: مشارکت مردم در انتخاب محل مصرف مالیات، به‌نوعی شکل جدیدی از نظارت مردمی را هم به همراه دارد. وقتی مردم بدانند پروژه‌ای که با پول آنها اجرا می‌شود در دست اقدام است، طبیعتاً آن را پیگیری می‌کنند.

وی تصریح کرد: طرح نشان‌دار کردن مالیات نمونه‌ای است که با اصلاح فرآیندهای ساده، می‌تواند رفتار اقتصادی جامعه را متحول کند. اگر این الگو در سایر بخش‌های بودجه‌ای مانند سلامت، آموزش یا انرژی گسترش پیدا کند می‌توان شاهد افزایش سطح رضایت و مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌های کلان اقتصادی بود. نایب‌رئیس دوم کمیسیون اقتصادی مجلس معتقد است این طرح باید تقویت شود، هرسال اعتبارات آن افزایش یابد و به ابزاری برای تحقق عدالت منطقه‌ای و تقویت سرمایه اجتماعی تبدیل شود.

نماینده هشترود و چاراویماق در مجلس شورای اسلامی تاکید کرد:

تحقق اعتماد مردم به حکمرانی اقتصادی کشور با مشارکت مؤدیان

نماینده هشترود و چاراویماق در مجلس با اشاره به موفقیت طرح نشان‌دارکردن مالیات‌ها گفت: طرح نشان‌دار کردن مالیات‌ها کمک بزرگی به شفافیت مصارف مالیات کرده است و موفقیت چشم‌گیر آن در سال ۱۴۰۳، موجب شده است که در سال جاری نیز این طرح تداوم یابد و از همه مهم‌تر، اعتبارات این طرح نیز ۵۰ درصد افزایش یابد.

فرامرز شاهسواری، نماینده هشترود و چاراویماق در مجلس شورای اسلامی اظهار داشت: اختصاص درآمدهای مالیاتی در چارچوب طرح نشان‌دارکردن مالیات‌ها به پروژه‌های حوزه انرژی نیز اقدام مثبتی است. با توجه به ناترازی‌های موجود نیازمند اعمال سیاست‌های دقیق در این حوزه به منظور حل مشکلات هستیم. سوق دادن درآمدهای مالیاتی به این بخش مثبت ارزیابی می‌شود.

این نماینده مجلس خاطرنشان کرد: شفافیت یکی از نتایج نشان‌دارکردن مالیات‌هاست. در این طرح همگان در جریان قرار می‌گیرند که چه پروژه‌هایی از محل درآمدهای مالیاتی اجرایی می‌شوند که این امر به افزایش شفافیت محل هزینه‌کرد مالیات‌ها می‌انجامد.

شاهسواری گفت: تخصیص هدفمند درآمدهای مالیاتی به پروژه‌های اولویت‌دار به معنای جلوگیری از هدررفت منابع است. این موضوع به تحقق بیش از پیش اقتصاد مقاومتی که در شرایط فعلی اهمیت بالایی دارد کمک می‌کند.

وی ادامه داد: یکی از مهم‌ترین مباحثی که در چارچوب طرح نشان‌دارکردن مالیات‌ها مدنظر قرار دارد دسترسی عادلانه همگان به زیرساخت‌های حیاتی مانند راه و آب است. این موضوع بسیار مهمی است که زمینه را برای بازتوزیع عادلانه امکانات فراهم می‌کند.

این نماینده مجلس خاطرنشان کرد: هر اقدامی که در راستای ایجاد شفافیت در امور اقتصادی کشور باشد، مثبت است و به اعتماد بیشتر مردم به روندهای حکمرانی کشور می‌انجامد. در همین راستا، اصلاح نظام مالیاتی کشور و به اجراگذاشتن سیاست‌هایی مانند نشان‌دار کردن مالیات‌ها مثبت ارزیابی می‌شود.

شاهسواری گفت: اصلاحات ساختاری که در نظام مالیاتی کشور طی سال‌های اخیر به اجرا گذاشته شد به نفع مردم است زیرا زمینه را برای دریافت مالیات عادلانه از همگان به وجود می‌آورد و وصول درآمدهای مالیاتی دولت افزایش پیدا می‌کند که این امر زمینه‌ای برای بهبود کیفیت ارائه خدمات به مردم فراهم می‌کند که به نفع آحاد مردم است.

وی ادامه داد: مالیات به عنوان مهم‌ترین منبع درآمدی پایدار دولت‌ها مطرح است و ابزاری در دست حاکمیت برای بازتوزیع عادلانه درآمد و امکانات است. در همین راستا، سوق دادن درآمدهای مالیاتی به پروژه‌هایی که زمینه را برای دسترسی عموم مردم به زیرساخت‌های حیاتی فراهم می‌کند، مثبت ارزیابی می‌شود.